

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

7384

DOLNOŚLĄSKIE

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. ŚCIĘCIA ŚW. JANA CHRZCICIELA

2. Czas powstania

ok. 1496 r; przeb. 1718r; XIX i
XX w.

3. Miejscowość

NOWA KAMIENICA

4. Adres

po pd. stronie szosy do Kwieciszowice
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo jeleniogórskie
gmina Stara Kamienica

powiat JELENIA GÓRA

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Neukemnitz Kr. Hirschberg;

7. Przynależność administracyjna 1.04.1975 r

województwo wrocławskie
powiat Jelenia Góra

8. Właściciel i jego adres

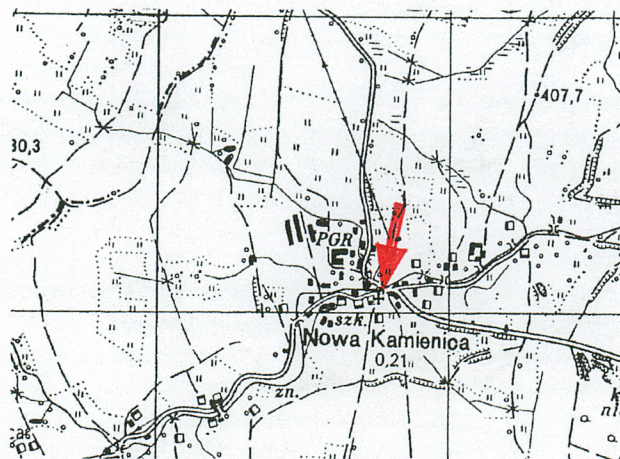
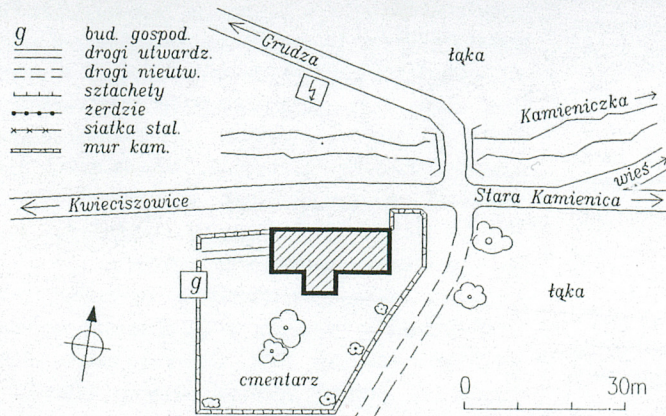
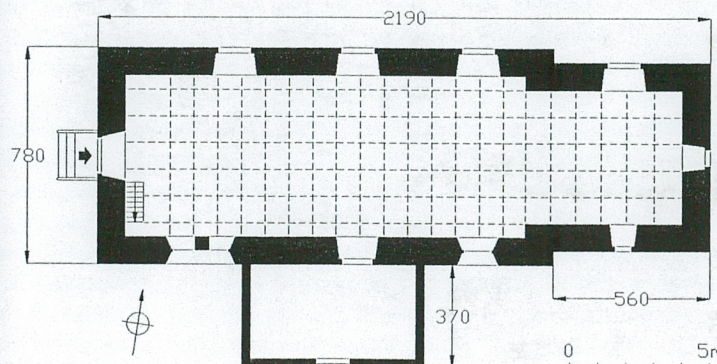
parafia rzym.-kat. pw. Imienia NMP w
Grudzy;

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

nr 1415 data 23.09.1965r.
A/458/1415



Kościół filialny, wygasała parafia, w Nowej Kamienicy wzmiankowany jest po raz pierwszy pośrednio w dokumencie z 1384 r, wymieniającym Johanna plebanusa ecclesiae parochialis in nova Kempnicz. Do czasów dzisiejszych zachowały się fragmenty późniejszej budowli, pochodzącej z ok. 1496 r. Jej reliktem są dwa obramienia otworów okiennych prezbiterium, typowe dla późnego gotyku (łuki nadwieszane, z przecinającymi się laskowaniami) oraz chrzcielnica z płaskorzeźbioną datą 1496. Wg sprawozdań z wizytacji była to niewielka budowla ze sklepionym prezbiterium, nawą nakrytą stropem i jasną sklepioną zakrystią oraz drewnianą sygnaturką pośrodku dachu. Kościół późnogotycki został zniszczony w 1702 r przez wielką powódź (utonął wtedy dzwon kościelny, który odnaleziono dopiero w 1796 r). Wykorzystując fragmenty murów zniszczonej budowli, podjęto jej odbudowę. Prace zakończono w r 1718 (data na chorągiewce wiatrowej). W ich wyniku kościół otrzymał obecną postać, z barokowym, drewnianym stropem nad całym korpusem. Późniejszym dodatkiem jest zakrystia, w XIX w. zmieniono także kształty otworów okiennych w elewacji pd.

SYTUACJA. Nowa Kamienica — niewielka wieś na Przedgórzu Rębiszowskim, wzmiankowana od 1348 r, położona malowniczo w dolinie Kamieniczki, na skrzyżowaniu lokalnych dróg: biegnącej równoleżnikowo szosy Stara Kamienica – Kwieciszowice i przebiegającej południkowo drogi Grudza – Mała Kamienica. Wieś znajduje się w odl. ok. 4 km na pn.-zach. od Starej Kamienicy – siedziby władz gminnych. Zabudowania wsi zgrupowane są głównie w okolicach skrzyżowania dróg.

Kościół znajduje się w centrum wsi, w pobliżu skrzyżowania dróg, po pd. stronie drogi do Kwieciszowic, tuż przy niej. Budowla wyznacza pn. granicę posesji kościelnej, pozostałe granice określa niski kamienny mur z bramą zach., przy której mała kamienna kaplica cmentarna. Pd. część działki pełni rolę niewielkiego cmentarza wiejskiego. Dalej na pd. od terenu kościelnego rozciągają się użytki rolne. Wzdłuż szosy, po jej pn. stronie płynie Kamieniczka w płytkim parowie, o brzegach porośniętych drzewami.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany. Murowane z kamienia (głównie nieregularne drobne odłamy skalne i kamień polny – szczyt wsch.), obustronnie tynkowane. Detal architektoniczny skromny, składają się nań: kamienne proste obramienie otworu wejściowego oraz późnogotyckie obramienia okien prezbiterium, dekorowane przecinającymi się laskowaniami oraz drewniany gzyms wieńczący. Konstrukcja sygnaturki drewniana, obita blachą ocynkowaną.

Sklepienia i stropy. Korpus budowli nakryty stropem drewnianym belkowym z podsufitką z desek, na której kratownica z profilowanych listew, tworząca dekorację kasetonową; w polach kasetonów malowana dekoracja z pojedynczych motywów roślinnych: winorośl, akant. Zakrystia pd. nakryta stropem drewnianym belkowym z współczesną podsufitką z desek.

Wieżba dachowa. Konstrukcja drewniana, storczykowa; storczyki podwieszone do krokwi za pośrednictwem jętek i zastrzałów, w kierunku kalenicowym konstrukcja wzmocniona kratownica z krzyży św. Andrzeja, łączących storczyki; krokwie z przypustnicami.

Pokrycie dachowe. Pokrycie dachu korpusu z blachy ocynkowanej, nałożonej na stare pokrycie gontowe, także blachą ocynkowaną obita konstrukcja drewnianej sygnaturki; daszek przybudówki pd. kryty blachą miedzianą.

Posadzki i podłogi. W korpusie budowli posadzka z dużych kwadratowych płyt kamiennych, mocno zawilgocona, w części nawowej nakryta wykładziną PCW; w prezbiterium drewniany podest z desek, na który prowadzą dwa drewniane stopnie; drewniane deskowe podłogi na emporze muzycznej, pod rzędami ławek i na strychu; w zakrystii pd. posadzka betonowa.

Schody. *Schody zewnętrzne.* Wejście do kościoła poprzedzone dwoma niskimi kamiennymi stopniami.

Schody wewnętrzne. Na współczesną emporę muzyczną prowadzą także współczesne strome schodki drabiniaste, z drewnianą prostą poręczą na słupkach, znajdujące się po prawej stronie od wejścia. Na strych wiodą wąskie strome drabiniaste schodki, umieszczone w prowizorycznej klatce schodowej z desek, znajdującej się przy ścianie pn. na emporze muzycznej.

Otwory. *Otwory okienne* zróżnicowane pod względem kształtu, proporcji, rozmiarów a także czasu powstania. W ścianie pd. i wsch. prezbiterium zachowały się otwory okienne, o dekoracji charakterystycznej dla okresu przejściowego między gotykiem i renesansem, pochodzące z pierwotnego kościoła – prostokątne w kształcie, zamknięte płaskimi łukami kotarowymi, w obramieniach kamiennych, dekorowanych od połowy wysokości głębokimi wklęsłymi węgarów i przecinającymi się, łukowatymi profilami nadproży. Elewacja pn. nawy i prezbiterium przepruta regularnym rytmem ujednoliconych otworów okiennych – duże prostokąty zamknięte pełnołukowo, rozglifione do wewnątrz. W elewacji pd., nieregularny układ zróżnicowanych otworów; w części zach. otwory w dwóch kond. – dolne zdwojone, o proporcjach zbliżonych do kwadratów, zamknięte pełnołukowo, od zewnątrz w jednej rozglifionej wnęcie, zamkniętej odcinkowo, górne podobne, pojedyncze, od zewnątrz także zamknięte odcinkowo; w części wsch. większy otwór z zamknięciem pełnołukowym, nawiązujący do otworów i okien elewacji pn.; zakrystia z jednym kwadratowym otworem okiennym, w którym współczesne okno skrzynkowe. Wszystkie pozostałe okna krosnowe, jednoskrzydłowe stałe, z wywietrznikami u dołu (większe), dzielone szczeblinami krzyżowymi, a w zamknięciach okien pn. – szczeblinami w układzie promienistym.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
1 010 m ³	110 m ²	kościół katolicki, parafialny	kościół katolicki, filialny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja <p>⇒ po 1945 r — prace restauracyjne i zabezpieczające, o nieznanym zakresie;</p> <p>⇒ 1993 r — założenie pokrycia z blachy na dawne pokrycie gontowe; naprawa tynków i wymalowania zewnętrzne i wewnętrzne; wymiana starej, zniszczonej przez pożar empory muzycznej na obecną;</p>		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <p>ściany budowli z licznymi śladami zawilgoceń (przebarwienia i wykwity na tynkach zewnętrznych, szczególnie w dolnych partiach elewacji pn. oraz zacieki, ujawniające nieszczelności rynien i rur spustowych); zły stan pokrycia dachowego – widoczne ślady korozji blachy dachu korpusu i sygnaturki; bardzo silnie zawilgocona kamienna posadzka korpusu, jej przykrycie wykładziną z tworzywa sztucznego powoduje zatrzymywanie się wilgoci i nasilenie niszczącego działania; po wejściu do wnętrza budowli wyczuwalny jest zapach wilgoci i pleśni; bardzo zły stan malowanego stropu korpusu: osłabienie konstrukcyjne widoczne w rozstąpieniu się desek i licznych nierównościach, w wielu miejscach ślady wilgoci i zacieków, deski w części spróchniałe, polichromia słabo widoczna, starta;</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie <p>⇒ uszczelnienie pokrycia dachowego;</p> <p>⇒ naprawa rynien i rur spustowych;</p> <p>⇒ założenie drenażu i izolacji przeciwwilgociowej;</p> <p>⇒ osuszenie ścian i posadzki (zdjęcie wykładziny podłogowej);</p> <p>⇒ naprawa tynków i wymalowania zewnętrzne;</p> <p>⇒ konserwacja stropu: wzmocnienie konstrukcji, wymiana zniszczonych fragmentów, konserwacja i odtworzenie polichromii;</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne.

25. Opracował

tekst „ALMA” PHU 26.07.98

plany i rysunki „ALMA” PHU 26.07.98

zdjęcia „ALMA” PHU 26.07.98

miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

22. Bibliografia

NEULING, Die schlesische Kirchorte und kirchliche Stiftungen., Breslau 1884, S. 50;
T. EISENMÄNGER, Der Kreis Hirschberg., Hirschberg 1879, S. 147;
H. LUTSCH, Verzeichnis ..., Bd. III, 1891, S. 469;
J. JUNGnitz, Visitationsberichte der Diözese Breslau., Breslau 1908;
Schematyzm archidiecezji wrocławskiej., Wrocław 1971, 1978, str. 270;
J. PILCH, Zabytki architektury Dolnego Śląska., Wrocław 1978, str. 178;

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

- ♦ wkładka nr 1: cd. opisu; zestawienie materiału fotogr.; zdjęcia;
- ♦ wkładka nr 2: zdjęcia;
- ♦ wkładka nr 3: zdjęcia;

1. Miejscowość NOWA KAMIENICA	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) KOŚCIÓŁ FILIALNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. opisu; zestawienie materiału fot.; zdjęcia
---	--	--

Otwory drzwiowe zewnętrzne. Jedyne wejście do kościoła zlokalizowane zostało na osi środkowej elewacji zach.; duży otwór w kształcie prostokąta zamkniętego pełnołukowo, ujęty jest a proste kamienne obramienie; drzwi drewniane prostokątne, ramowo-płycinowe, w zamknięciu półokrągła drewniana przesłona z prostokątną płyciną.

Otwory drzwiowe wewnętrzne. Dawny otwór kościelnego wejścia bocznego, stanowi teraz połączenie z zakrystią; otwór prostokątny, zamknięty pełnołukowo, w kamiennym obramieniu ze sfazowaną prosto krawędzią; drzwi współczesne, 2-skrzydłowe, ramowo-płycinowe, przeszklone w górnych płycinach, powtarzają kształt otworu.

RZUT. Budowla orientowana, założona na prostym rzucie wydłużonego prostokąta, z dodanym od wsch., nieznacznie węższym, prawie kwadratowym prezbiterium; ścisłą symetrię układu, podkreślona wejściem zach. i oknem wsch. prezbiterium, zniweczyła późniejsza, prostokątna przybudówka pd., umiejscowiona na osi środkowej nawy.

BRYŁA. Pierwotna budowla o bardzo prostej, zwartej i regularnej bryle, złożona była z dwóch części – nawy i nieznacznie węższego prezbiterium; dążenie do ujednolicenia obu części widoczne jest w nakryciu ich wspólnym okapowym dachem trójkątowym. Kulminacją bryły jest 8-boczna ażurowa sygnaturka ze spiczastym hełmem wieżowym. Zwarta bryła budowli została rozbita wtórnie przez niską przybudówkę pd., nakrytą płaskim dachem 2-spadowym.

ELEWACJE.

Elewacja zach. – fasada. Gładka, pozbawiona jakichkolwiek elementów, poza osiowym wejściem kościelnym, poprzedzonym dwoma kamiennymi stopniami; elewacje wieńczy szeroki okap dachu.

Elewacja pn. 2-częściowa – 3-osiowa elewacja nawy i jednoosiowa elewacja prezbiterium; elewacja przepruta regularnym rytmem ujednoliconych otworów okiennych, które stanowią jedyny element artykulacji gładkiej ściany; zwieńczenie elewacji stanowi okap dachu.

Elewacja wsch. Ściana prezbiterium jednoosiowa, z oknem późnogotyckim, w dekoracyjnym obramieniu z przecinających się, łukowatych profili, akcentującym oś symetrii kościoła; elewacja zwieńczona trójkątnym gładkim szczytem

Elewacja pd. Elewacja najmniej regularna, rozczłonkowana późniejszą przybudówką, artykułowana nieregularnym układem zróżnicowanych pod względem kształtu i rozmiarów otworów okiennych, nadających jej chaotyczny wyraz; w prezbiterium późnogotyckie okno, identyczne z oknem wsch., w nawie otwory z zamknięciami pełnołukowymi, w odcinkowo zamkniętych wnękach, w kształcie mniejszych i większych prostokątów o różnych proporcjach; w zakrystii współczesne okno kwadratowe.

WNĘTRZE. Wydłużony, jednonawowy kościół, z nieznacznie węższym, zakończonym prosto prezbiterium; dążenie do integracji wnętrza widoczne w nakryciu obu części budowli wspólnym stropem; wewnątrz proste, skromne i surowe. Wtórny elementem jest zakrystia pd., połączona z korpusem dawnym wejściem bocznym. Od zach. wbudowana współczesna prosta empora muzyczna.

WYPOSAŻENIE. Zachowała się, pochodząca z pierwotnej budowli, kamienna chrzcielnica, z płaskorzeźbioną na czaszy datą 1496; w ścianie pn. nawy wmurowane

renesansowe płyty nagrobne Magdaleny d.d. Metzrod i Franza v. Debschütz, z 1588 i 1589 r oraz barokowe epitafium inskrypcyjne J. G. Hanckego z 1780 r; ołtarz główny późnobarokowy (kon. XVIII w.).

INSTALACJE: elektryczna, odgromowa.

ZESTAWIENIE MATERIAŁU FOTOGRAFICZNEGO

1. Widok kościoła od pd.
2. Elewacja zach. z zakrystią pd. – widok od pd.-zach.
3. Elewacja pn. – widok od zach.
4. Elewacja wsch. – widok od pd.
5. Górna kondygnacja sygnaturki.
6. Zwieńczenie sygnaturki z chorągiewką wiatrową i datą : 1718.
7. Wejście do kościoła.
8. Późnogotyckie okno prezbiterium.
9. Okno części wsch. elewacji pd.
10. Okienka części zach. elewacji pd.
11. Wnętrze – widok ku prezbiterium.
12. Wnętrze – widok w kierunku empory muzycznej.
13. Strop korpusu.
14. Wejście do zakrystii – dawne wejście boczne do kościoła.

2.



3.



4.



5.



6.



1. Miejscowość

NOWA KAMIENICA

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ FILIALNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

7.



8.



9.



10.



11.



12.



13.



1. Miejscowość

NOWA KAMIENICA

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ FILIALNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

14.

